

התוודעות מאוחרת

פרק מנובלה

אהרן אפלפלד

למחרת נטשו את המישור, את גדות הפרוט, והעפילו. האביב המה על הרכסים הללו רוח ומים, וככל שהגביהו סאנו העצים ברעש מחרש אוזניים. "נפלא," אמרה טוני ודמעות ניגרו מעיניה. הרים גבוהים ועצים גבוהים השרו עליה תמיד איזו יראה דתית. לאמיתו של דבר, עוד שקועה היתה כל כולה במעונה הנטוש של רוזמרין. הערב פקח את פצעייה הטמירים. לשוא ניסתה לחבוש אותם. הכל נראה מכאן רחוק ומפחיד. היא רצתה לאחוז בידו של בנה ולומר לו מלה. אך היא פחדה כי ינזוף בה על חולשת-דעת זו.

שעה רבה נסעו בלא להחליף מלה. גם לנגד עיניו של רודי חלפו מראות ממעונה האכל של רוזמרין. הגברים הנמוכים, הלבושים בחליפות חורף מפוספסות, הנשים המלאות הטעונוות רגש עורף, נראו לו עתה כלכודים באיזו מלכודת שהם קוּוּ במו ידיהם. הוא זכר כי בתחיל הערב היתה טינה צעירה חמדנית וחסרת בושה אך לאחר חצות, המירו פניה צבעים והיא הפכה לאשה כבדה, שכבר העמידה הרבה ולדות בחייה ועתה כל דאגותיה נתונות אך להם. אלמלא אותו איש גבוה ושקט שחשק בעיניו את טוני — היה גם הוא משתתף בשיחה. נוכחותו של אותו איש שיבשה את תחושתו.

"רודי," פנתה אליו.

"מה אמא."

"על מה אתה חושב?"

"על הלילה. היה זה לילה ארוך, לא כן."

הסוסים העפילו ומראות הלילה הלכו ונפוגו מראשו. הסוסים, ישותם הנושמת, שבו ומלאו אותו שמחה. לא כן טוני. פחד פתע נפל עליה וכיוון אותה בפניה. הרכסים התלולים, הערוצים והוואדיות, כל הירק האפל הזה, חתכו בבשרה.

"מה יש אמא."

"זה מפחיד אותי," אמרה בלא בושה.

ואמנם מדי פעם היה מופיע איפר מתוך הסבך, חרמש על כתפו, שקט ודרוך כבעל חיים אורב. רודי עוד לא ידע באותה עת אורחותיו של מחוז זה, רק מתוך סיפוריה של אמא. האם, מרוב געגועים, היתה מצוירת את ארץ מולדתה בצבעים ורודים: אקלים ממוזג, האדם והטבע בכפיפה אחת.

הפחד החרירי לא רק את ידיה. כל כולה רעדה. מרוב רוגז נופה בעצמה, הנויפות רק הגבירו את עצבנותה. לבסוף ביקשה: עצור את הסוסים יקירי. יש לי סחרחורת.

"ממה את מפחדת אמא," התכופף.

"אני חושבת עליך כל הזמן. אינני בטוחה עוד אם טוב עשיתי שהבאתי אותך לפרובינציה זו. זוהי פרובינציה לא שקטה. היהודים נרדפים בה ואני הרי הדבקתי אותך בצרעת זו. סלח לי, על הפטפוט הזה אבל הפחד חזק ממני."

"אין מה לפחד. לא עשינו רע לאיש," קיצר במכוון.

"נכון, אתה צודק, ואף על פי כן היהודים נרדפים. זה גורלם מקדם. אתה למזלך, נוצרי מלידה."

"נוצרי מלידה? הצירוף הזה קוממו. אם זוהי הירושה שהנחיל לו אביו, מוטב להכחישה. מעולם לא הגה באביו אלא אם ביקש ביטוי לבזו."

"אני מתפלל עליך," לא עצר עוד בלשונו,

"סלח לאמך," ירדה לסוף דעתו. "באיזור זה, לא אעלים ממך, אין היהודים אהודים במיוחד."

"מה בכך."

"לא כלום," נסוגה אל מעילה, "סלח לי."

"אנחנו יהודים ולא נעלים זאת מאיש."

טוני הורידה את ראשה. המילים נחתו עליה נחושות. גאוותו הצעירה היתה חזקה ממנה, ואף שבטוחה היתה שאינו נוהג כשורה, לא אמרה לו דבר. הם עלו על המרכבה ושעה רבה נסעו בלא להחליף מלה.

השמיים היו צחורים כמקורם, לא היתה עננה. באחד העיקולים פגשו רוכל יהודי, הלה נבהל מעצירת הפתע ומעד. "יש לך קפה," שאל רודי מרום דוכנו. הרוכל, איש לא צעיר, בשומעו גרמנית, נתחייך ואמר: "יש לי."

"מה טיבו," קרא רודי בקול כמו דיבר אל חירש.

"מן המין המשובח, מעבר לים."

"תוכל להראות לי."

"ברצון," אמר הרוכל וחיש פרס את החבילה על הארץ.

רודי ירד. רק בעומדו קרוב לידו, ראה מה נמוך האיש, קומת ילד. מגופו הכחוש נדף ריח סחורתו: סבון, פרפום וקפה. "קפה משובח, מן הסוג שאין רואים עוד," דיבר האיש במילים מוכרות-נוכריות, ידיש כמובן.

לאחר מכן לא הרחיקו עוד. רודי עצר ליד הנחל והתיר את הסוסים. טוני פרשה מפה על הארץ. שוב היו עטופים בהמיית המים. היה להם לחם כפרי, גבינה וחמאה. רודי אסף זרדים והדליק מדורה.

"אני כל כך מתביישת בחולשותי."

"על איזה חולשה את מדברת."

"הקפה."

"למה את קוראת לזה חולשה."

"איני יכולה בלעדיו."

לא עברה שעה ובידיה של טוני כבר היה ספל קפה ריחני, סיגריה. פניה הנבולות שבו לחיים. כמו נמחו מזכרונה כל הביעותים שאגרה בביתה של רוזמרין. גם החצאית הלמה את מצב רוחה: נקודה בעיגולים אדומים.

לפתע הרימה את עיניה ואמרה: "גבהת בשנה האחרונה. קומתך מגיעה למטר שבעים, נדמה לי. זהו גובה יפה. היהודים בדרך כלל נמוכים. זה היה קולה האמתי של טוני, קול נרגש וחרד, אתה הלכת בדרכך אתה. וטוב שהלכת בדרכך אתה."

"על איזו דרך את מדברת."

"אתה ישר וחסון, אינך מתרגש אלא אם יש טעם לכך. לי אין תקנה."

רודי חש עתה את חום הרגש העולה מהווייתה. לא אם אחרת יבקש, רק בדמותה ובצלמה. כל החסרונות שהיה מונה בה כלא היו. זו היתה אמו האחת והיחידה: נאה ואהובה.

לפנות ערב עשו חניה בפונדק דרכים. לשאלתה של טוני אם יש כאן קפה השיב בעל המקום, כי זה לא בית קפה אלא פונדק דרכים. אחיו של הפונדקאי היה גם ממנו והשמיע הערה על יהדותה של טוני. רודי לא הבין את המילים אך חש זדון. "אתה לא תעליב את אמי," אמר והלם על פרצופו. "הנח להם," נחרדה טוני וניסתה לעצור בעדו, אך רודי כבר היה כל כולו כבוש ברוגזו, נכון לדקור ולהידקר. העזתו של הנער עשתה רושם עליהם. כמו הפתיע אותם כוח לא חזוי. הם עמדו על מקומם והשמימו גידופים שלא העידו אלא על פחד שאחז בהם. הם, צעק עליהם רודי, והם השתתקו.

טוני הבחינה לראשונה: אין זה אותו נער שאת רגליו היתה עוטפת בשמיכת הצמר הירוקה אלא גבר צעיר שיש לו יצרים ורצונות.

הם התנהלו על פני הרמה המישורית. האביב פשט כאן לאורכו ירוק כהה. עצים חסונים כמותם לא ראתה טוני בחייה. עלה בדעתה, כי כאן דבר אינו מפריע את צמיחתם, על כן גבוהים הם כל כך.

"ראה כמה גבוהים העצים," ביקשה לחלק עמו ברשמיה.

"מה בכך," אמר בעגה, כדרך שמגיב איפר.

"אותי זה מסחרר."

"מה," אמר בלא לקלוט את המילים. כל ישותו נתונה היתה לדחירתם של הסוסים, הללו דהרו עתה יפה ובקצב אחיד. הוא שמח בהם ובכושרם המלא. "רודי אתה שומע," ביקשה למשוך את תשומת לבו.

"מה," פער הוא את פיו.

"למה אתה מאיץ בסוסים. קשה לי לדבר אליך."

"אמא הם רצים מאליהם. אני לא עושה דבר כדי להאיץם. כלום אין הם דוהרים יפה. הם במלוא הכושר. טוב שקנינו אותם. ידעתי שהם לא יאכזבו אותנו." הוא דיבר בנועם אך דווקא נועם זה הפחידה: הוא אוהב את הסוסים יותר ממני.

מיום ליום השתנה. השמש והרוח עיצבו את פניו, כתפיו רחבו, נדף ממנו ריח חזק של זיעה חמוצה וריח סוסים. שעות היו יושב ולועס. כמו הבין שלעיקולו של המזון נחוצה מתינות, חוסר מחשבה, כביכול.

"למה אינך אוכלת," היה מדי פעם נזכר בה. קשה היה לה המזון שהם קנו אצל האיפרים, אפילו הגבינה. מהכל נדף ריח אדמה וזבל בהמות.

לפעמים היה נקרה להם בדרכם רוכל בהול. חליפתו ופניו היו מסגירים אותו מייד. מהם נודע להם, כי האיזור אינו שקט עוד כמקודם. יש תסיסה בקרב הרוטנים. לא הרחק מכאן בוזזו בית מרוח יהודי ובעל הטחנה ברח כל עוד נפשו בו. "אל תסעו לשם," הזהיר אותם אחד הרוכלים. "אבל אני מוכרחה לחזור הביתה," אמרה לו טוני בקול של אין ברירה. רודי חיך. פניהם הבהולים של הרוכלים היו מעלים על פניו חיך משונה. משל היו אלה בעלי חיים, שקורות הבית פינקו אותם יתר על המידה.

הם לא שעו להם. הם התקדמו. מדי פעם היו עוצרים ליד מחסן, קונים מצרכים ומשקים את הסוס. הרוטנים עמדו על תווי הנכר שבפניו וקראו לו גרמני. גם בטוני לא טעו: יהודיה שאינה שומרת מסורת יהודית. איש לא נגע בהם לרעה. אם איפר העז פנים או כינה את טוני יהודיה מטונפת, היה רודי מתייבב מולו בלא מורא.

"אני גאה בכך. היהודים הם פחדנים בדרך כלל."

בדרכם פגשו: פסחים, עוורים, איפרים שאדונם נישל אותם מאדמתם, שיכורים ונוודים, פה ושם, כצל, רוכל יהודי בהול. זוהי ארצי, רצתה לומר טוני, לא כליל השלמות אך לא נעדרת יופי מסויים.

ברכות. כמו ירד לסוף מחשבותיה. "הוא יסלח לי," אמרה ברגש רווחה. חשכת אביב סמיכה ירדה על האופק. הצללים המעטים הלכו ונימחו בזה אחר זה. לא עברה שעה וכל פלגי האור היו חשכה. פחד כבימי ילדותה נפל על טוני והיא התעטפה בשמיכת הצמר. "אינך מפחד," שאלה שלא בתבונה. "מה יש לפחד."

"טוב ששלחתי אותך לגמנסיה הריאלית. שם לומדים טוב. שם לומדים גם ספורט. הספורט מחזק את הגוף. הפחד הוא תחושה מגונה. היהודים מפחדים תמיד. וטוב שאינך מפחד. אני מאושרת שאינך מפחד."

"אין מה לפחד."

"אתה צודק. בן חסון גאוות אמו." את הסיסמה הזו היו רוקמים על גבי בדי פשתן עבים.

רודי צחק במלוא הפה מן הקלישאה הזו.

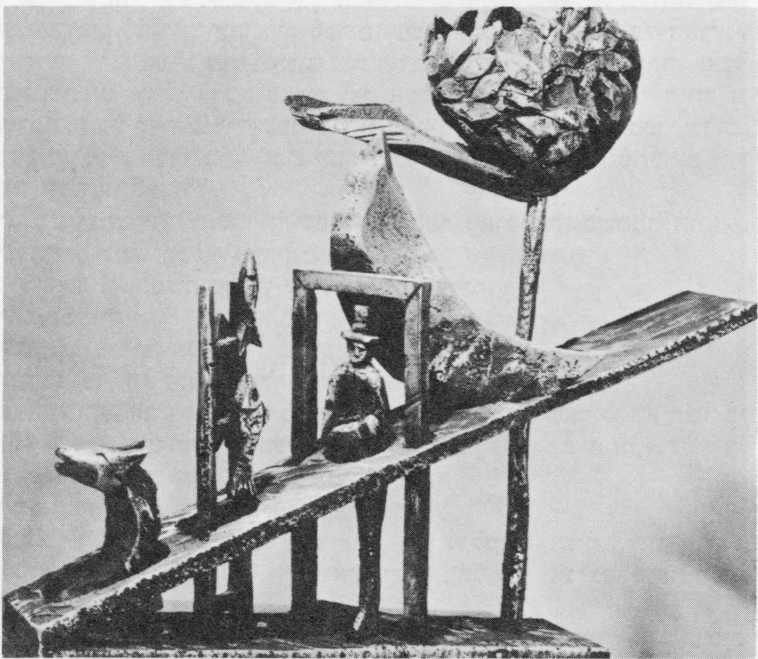
"וכי טעיתי."

"לא. זה מצחיק. סתם מצחיק."

הם נסעו כל הלילה. לא היה קר ולא נשבה רוח. מדי פעם היה מגיח משב אפל וחולף על פניהם. כשהאיר השחר היה ברור: הם סטו מן המסילה, האפלה גררה אותם למבוי אטום.

"בלבלתי אותך," נטלה על עצמה טוני את האשמה. היתה זו בקעה רחבה שקועה בתוך ירק סמיך. הבל היתמר מתוך גגות הקש. זה יפה מאוד, רצתה לומר אך במקום זה אמרה: "סלח לי, הסטתי אותך מן המסילה הראשית. בלבלתי אותך. אסור לדבר בשעת הנסיעה, לא כן."

את ארוחת הבוקר הם אכלו בבקתתו של איכר עני. לא היה בידו של האיכר להציע להם אלא לחם שעורים וחלב חם. רודי היה רעב ואכל בתיאבון.

דוד משולם; כך נראית הדרך כמדף כשאתה תקוע עם כל המסע

"יש לך אולי קפה," שאלה טוני ומייד התחרטה על שאלתה.

"לא," אמר האיכר וחשף את שיניו בחיוך.

רודי קימץ את עיניו כאומר: אין לך תקנה.

טוני השפילה את ראשה כאדם שננזף בצדק.

"מאין ולאן," שאל האיכר את טוני.

"אנחנו נוסעים לדראטשינץ. היית שם?"

"כפר יפה, אדמותיו דשנות. ויש שם יהודים?"

"יש. לא רבים. וכאן יש?"

"היו אבל עזבו. לפני שנים רבות."

היגיוו של השם דראטשינץ העביר צמרמורת על גבה. לראשונה אחרי שנים רבות ביטאה את שם המקום בנוכחות אדם זר. היא רצתה לשאול, מתי היה ואצל מי — אך בראותה את פניו, פנים רחבים ואטומים, לא העזה. אבל האיכר העז. הוא שאל: "מאין הבחור."

"מאוסטריה."

"בחור כהלכה." ניכר היה כי הוא מרוצה לא רק מקומתו אלא מהאופן שהוא סועד. משסיים רודי את סעודתו הושיטה לו טוני שטר כסף. האיכר, בראותו את הסכום הגדול שנפל בחלקו, הסיר ברוב מבוכה את הכובע מעל ראשו וקרא בקול: ישמור אתכם האל כבבת-עיניו.

"למה ביקשת מהאיכר קפה," שאל רודי כשכבר היו הרחק בדרך.

"טעיתי, התבלבלתי. הרי אתה יודע, התשוקה לקפה מעבירה אותי על דעתי. מנעורי אני מכורה לקפה. בלא קפה דעתי נטרפת עלי. אתה הרי מבין."

"כן."

הוא לא התכוון ללגלג עליה אך מלה זו, משום מה, פגעה בה יותר משאלתו. עתה נדמה היה לה שהוא מלגלג לא רק על חולשותיה.

לאחר כשעה של דהירה נתיישרה עליו דעתו והוא הבין שלא נהג בנימוס.

באחד ההרים פגשו איפר צרפתי, יליד אלזס, שבנעוריו דבק במונסונים ושנים אחדות ערך גלות באיזורים זרים וניסחים, לבסוף תקע יתד כאן והקים פונדק לעוברי דרכים. הוא הזמין אותם פנימה והגיש להם ארוחה חמה. לאחר ימים של טלטול ולחם יבש נעם להם המרק הכפרי כמעדן.

מפיו נודע להם, כי האיוון סואן כבר חודשים רבים. כמה יהודים נחטפו בידי בני-עוולה מקומיים. הוא לא העלים את אהדתו לסובלים. ניכר היה כי אמונתו ביהודים אינה אמונה מופשטת אלא עיקר דתי. אין תיקון לעולם בלא היהודים. היה צליל מוזר למילים הללו במקום רחוק ומבודד זה, שבו הרוחות והמים מושלים ללא מצרים.

רודי הוקסם מן האיש ושאל פרטים על הכת ומנהגיה ואף ניסה את לשונו לדבר צרפתית. האיש דיבר בשקט, באדיבות כמו ספג את אורחות המקום והאקלים: אין מה להיחפז. טוני לא הבינה מלה. האיש הזר, שדיבר בשפה זרה במתינות ובאריכות, הפיל עליה פחד פתע. אל ידבר, רצתה לזעוק מתוכה, אך במקום זה אמרה: מה מספר האיש. מה הוא רוצה.

"הוא מסביר, כי היהודים סובלים על לא עוול בכפם."

"מעניין," אמרה טוני, כאילו לא היתה זו מלה משלה אלא מלה שמישהו השאיל לה אותו רגע. הם שקעו בשיחה. האיש גילה טפח מאמונתו ורודי שמח כי יש בידו להבין את הצרפתית שבפי בן שיחו. הוא שכח רגע את אמו, את טלטולי הדרך, את הנופים הירוקים.

לאחר שדיברו בעניינים העומדים ברומו של עולם חזרו אל צרכי היום יום: סוסים ומרעה, אוכפים ומגפיים. אכלו סנדוויצ'ים עבים ושתי בירה וצחקו שעה רבה כאילו היו ידידים משכבר הימים. טוני ישבה בצד והתבוננה בהם. היא לא נטלה חלק בסעודה. הקפה החם והסיגריה הסיטו את מחשבותיה. עתה נדמה היה לה, משום מה, כי בנה מוצא חפץ רב בכל הכרוך באדמה ובבעלי חיים. היא נעצבה. תוגתה הפכה רוגז עצור. "הוא שכח אותי. וטוב שהוא שכח אותי. יחוס ונכסים לא אשאיר לו. שם טוב ודאי שלא. מוטב שישכח את אמו, וככל שיקדים ייטב לו."

"אמא," אמר רודי, כקלפן השולה רגע את מבטו מתוך המשחק, "נעים כאן, לא כן."

"נהדר," אמרה טוני והגזימה במכוון.

"האיש מזמין אותנו ללון כאן הלילה."

"ברצון הייתי נשארת כאן, אך חבל לי על הזמן."

"כרצונך," אמר ושב לדבר עם בן שיחו.

טוני ישבה ליד החלון. רק עתה, לאמיתו של דבר, חשה כי הזמן הביא אותה חזרה הביתה. לא אכסניות יהודיות ולא בתים יהודיים, לא ריחות התיירס ולא הסתיו החזירו לה את הקירבה החריפה הזו, רק כאן משום מה, בביתו של נוכרי, חשה כי הנה היא קרבה והולכת הביתה. פחד אחז בכתפיה הצרות. לא מה יאמרו ההורים. ולא עוד מה תשיב להם היא אלא תחושת הקירבה, נטולת כל פניה אחרת, כלבנה הנזרקת מן הגג, רגע מטלטלת ולבסוף נצמדת אל הקרקע.

התחושה הלכה ונעצמה ובאין משים הפכה גם למראה עיניים. אבא ואמא יושבים בחדר-אוכל. אור אחר-הצהריים ניגר כחול על הכתלים. כבר שעות הם יושבים בלא להוציא הגה מפיהם. כמו אזלו המילים.

לפתע מרים האב את עיניו היגיעות והאם מבינה, כי בעלה צמא והיא חשה להגיש לו כוס תה. הכל על מקומו עומד, השולחן, הכיסאות מסביב, השידה ואפילו השטיח הכפרי המפוספס. רק הדממה שונה. דממה העשויה מחומר כבד ושקוף. העיניים, באמצעותן, הם מנהלים שיחות קצרות. לאמיתו של דבר כל כך קשובים זה לזה עד שאין להם צורך במגע דק זה.

טוני נבהלה, וקמה על רגליה ואמרה: רודי, עלינו ללכת. ניכר היה כי רודי אינו מרוצה מהחלטה של האם אך הוא ביטל רצונו מפני רצונה, לא בלי לעקם מעט את שפתיו. לשווא ניסה האיפר הצרפתי להציע להם חדר גדול, מצעים נוחים, דובדבנים. טוני אחוזה היתה חרדה מפני המקום. "להתראות בקרוב," אמרה משום מה לאיש והם יצאו לדרך; "סלח לי, שעקרתי אותך מתוך השיחה הרי אין לנו ברירה," התנצלה.

"האיש אוהב יהודים."

"נכון," אמרה, היא נזהרה שלא לסתור את דעתו.

משונה, רודי לא חש שהיא מעמידה אותו בסתר בניסיון.

הסוסים שבעו ושעטו בקלילות. רודי לא הביע שום מורת רוח, נתון היה לניהולם של הסוסים. והסוסים אמנם גמעו את הדרך בביטחה ובקצב. הדהירה הזו כבשה את חושיו כליל. "תודה לאל שהוא כל כך אוהב את הטבע. הוא אוהב את הטבע באופן טבעי," ניסתה לרצות את עצרה. בלבה ידעה, מיום ליום הוא מתרחק ממנה, לא בכוונת זדון, אלא חוזר לנחלותיו שהוריש לו אביו, כביכול.

"סלח לי שעקרתי אותך מתוך השיחה. הייתי נשארת ברצון, אבל הזמן, הרי אתה יודע, בעוכרינו."

"אין דבר," אמר וכך הביע, באין משים, את מורת רוחו.

הוא הניף את השוט על גבם של הסוסים. הסוסים, שהופתעו כנראה מן הצליפה, התרוממו בבת אחת על רגליהם האחוריות. עתה, באור הערב, גילתה בפניו כמה תווים ברורים משל אביו מולידו, הישיבה, האופן שהתרכז, נכון יותר התעלם ממנה. היא נחרדה: נדמה היה לה, כי עוד מעט ישלה את מבטו, ינעץ בה, כאביו בשעתו. והוא אמנם שלה את מבטו אך הכיט בה

"עוד מעט נכין לך מאכל מעדנים. את ודאי רעבה." טוני לא היתה רעבה. התשוקה לקפה עינתה אותה בסתר אך לא היה זה עינוי בלתי נסבל. היא עישנה שתי סגירות והללו שיככו בה את התשוקה. ליד הנחל עצרו. רודי הדליק מדורה והכין כוס קפה לאמו. "את שותה יותר מדי ומעשנת יותר מדי," מצא הוא, משום מה, צורך להטיף לה מוסר. "מה לעשות יקירי, אני כל כך עצבנית. רק הקפה והסיגריות מרגיעים אותי במקצת."

"למה את עצבנית?"

"כלום לא חדע, יקירי, כל היהודים הם עצבניים."

הוא שם לב, כי בשבועות האחרונים אין עוד מילת שבח בפי האם על היהודים, אדרבא: רק חולשות ופגמים; ופעם אף העיר לה על הכללה זו, היא עמדה בתוקף על דעתה: היהודים אינם צדיקים גמורים. מזג האוויר האיר להם פנים. טוני לא דחקה בו ורודי לא האין בסוסים. ובלילות היו מדליקים מדורה ליד החורבות או בשדה הפתוח. לרגעים נראה היה כי נשכחה מהם תכלית מסעם. רודי טיפל במסירות בסוסים, רחץ אותם והבריש אותם. וטוני היתה יושבת שעות לעצמה, בלא מחשבות, בזהה. ובעוד הם חוצים את הרמה המישורית הירוקה הקיצה: בית יהודי חרב. היה ערב. והאור בשמיים עוד היכה בדמדומיו. טוני אחזה את פניה בשתי ידיה ואמרה: "זהו בית יהודי. כך נראה בית יהודי."

"כיצד את יודעת, אמא."

"החלונות, אתה רואה, רחבים יותר."

"ומה עוד."

"דומה מאד לביתם של סבא וסבתא. החצר. אפילו העצים." והאמת צמחה לעיניהם מייד. היה זה בית שכל הדלתות והחלונות והמשקופים נעקרו מתוכו ורק ספרים, עשרות ספרים, פזורים על הארץ. "אמרתי לך," אמרה טוני. חשוב היה לה להראות לו שהפעם צדקה. "אצל היהודים יש תמיד הרבה ספרים, רק אצלם יש כל כך הרבה." היתה זו עירובייה של ספרי לימוד, ספרי קריאה, ירחונים שנכרכו בחבל, ספרי ילדים. הכל בגרמנית מלבד כמה ספרי קודש בכריכות שחומות. ריח טחב עם ריח נייר עבש עמד בחלל.

"ספר גיאומטריה," קרא רודי בפליאה. "ספר גיאומטריה בשממה הזו."

"היהודים למדו הכל," אמרה טוני.

"למה את משתמשת בלשון עבר," היקשה עליה.

"אני," אמרה טוני. היא לא ירדה לסוף דעתו.

"גם ספר פיזיקה אני רואה, צחוק הגורל."

הוא לא מתכוון ללמוד, חלף הרהור במוחה של טוני.

שעה רבה עמדה צמותה על מקומה. כה שקועה היתה שאפילו לא חשה כי רודי יצא בינתיים החוצה להכין מדורה. הוא ידע: כוס קפה ימתיק את צערה. "מה אתה עושה, יקירי," יצאו המילים מפיה.

"כוס קפה, אמא. מגיע לך כוס קפה נדמה לי."

"כל כך הרבה ספרים בבית עוזב אחד. לאן נעלמו האנשים," רעד קולה. רודי הושיט לה כוס קפה. היתה איזו רכות בהגשתו. טוני נטלה את הכוס ונשקה לו על מצחו.

"עוד ארבע מאות קילומטר, וכי יכולנו לקצר, אינני בטוח אם הדרכים מתקונות. זה קרוב לא כן."

אלמלא הפיתולים היינו מגיעים תוך יומיים שלושה.

הערב, הבית החרב, קירבו אותה אל האדמה הלחה. כאילו נולדה ברחבה עזובה זו. רחמים רבים נייערו בה על הוריה, שעשו הכל כדי שבתם תלמד. והיא אמנם רצתה ללמוד, עשתה מאמצים, אך היו אלה מאמצי שווא: השגותיה לא עמדו לה. לאחר מכן: הפחד להיכשל, להיות ללעג.

"מה תלמד יקירי," שאלה בקול לא שלה.

"אני," הופתע, "אינני יודע. אינני יודע אם יש לי חשק לזה."

"יש לך ראש מזהיר. כולם אמרו לי."

"מזהיר, את אומרת."

"מזהיר ללימודים אני מתכוונת. אני לצערי גרמתי הרבה עגמת נפש להורי. ובין השאר, מפני שנכשלתי במתמטיקה. עליך לדעת, יקירי, כי אצל היהודים הלימוד נחשב מאוד."

"אני אוהב את הטבע והייתי רוצה לגור בחווה," אמר בקול כמותו לא שמעה עד עתה.

"חווה, אתה אומר," ביקשה את אישורו.

"אני אוהב בעלי חיים."

"ממך ציפיתי תמיד לגדולות," פירכס בה איזה כעס ישן. לאמיתו של דבר לא היה זה כעסה אלא של הוריה שנתגלגל אליה. "עשה כרצונך," אמרה בטון אמהי יגע אך בלבה ידעה, דומה לאביו גם בזה. עוד לא גילה את האלכוהול. לכשיגלהו, יתמכר לו כאביו. "עשה כאוות נפשך," המשיכה בשלה, "אך זאת אבקש ממך: מן הכירה והאלכוהול הינור. זהו סם מוות. השתיה מוחקת את צלם האדם באדם."

"אמא אני לא שותה, רק במסיבות מעט."

"אף לא טיפה, אמך סבלה מזה מאד. אתה הרי יודע, לא אחזור על הדברים."

"מה זה עלה על דעתך פתאום."

"סליחה. סליחה. אני חרדה. יותר מדי חרדה."

כעסה הלך ונפוג והעניין הלך ונשכח ממנה. "למה לא תכין לי עוד כוס קפה, שבה וביקשה את קרבתו."

"ברצון אמא."

לאחר שהכין כוס קפה, השקה את הסוסים והאבס אותם, השתרע על הארץ כאיכר שעשה את המוטל עליו ונרדם. למה אני מבלבלת את ראשו, דיברה טוני אל עצמה בלשון עוזרת בית. למה אני מכניסה אותו בסבך הזה. הוא צריך לחיות על פי דרכו.

הקפה הסמיך חמס את שנתה ממנה. היא ישבה והתבוננה בשנתו של רודי, מאזינה לרחשים ומגרשת מתוכה הרהורים רעים. המסע הארוך, שטלטל אותה ממקום למקום, נראה לה עתה כמנהרה שאין לה מוצא. היא התגעגעה לחדר חם, לשמיכה, נעלי בית וקר שאפשר לחבקו. היא לא שכחה את רגעי הזוהר בדירתו של הנסיך קוניץ, אך הוא נראה עתה מגוחך בחליפתו הישנה והמפוספסת.

האור הראשון הביא במשביו סוכן יהודי נודד. טוני שמחה לקראתו כאילו מצאה קרוב משפחה בנכר. גם הסוכן שמח. כבר ימים בדרכים. המעבר צפונה חסום. ה'אנדרמריה' הרומנית אינה חסה עוד על יהודים, השוחד לא מועיל. הוא דיבר במשפטים קצרים וקצובים ובקוצר רוח. טוני הגישה לו סנדוויץ' והפיתה אש במדורה. הסוכן היה רעב ונגס בסנדוויץ' בנגיסות גדולות.

"ולאן אתה הולך עכשיו."

"לכל מקום, רק לא כאן. הרוטנים והרומנים הם פראי אדם. אנסה להגיע לאוסטריה, להולנד. יש לי כן דוד בהולנד."

"ואני באתי משם."

"עכשיו?"

"עכשיו."

"אלוהים אדירים, כיצד זה עוזב אדם ארץ תרבותית ובא אל ההרים הללו, אל פראי אדם הללו."

"יש לי הורים, לא הרחק מכאן."

"עכשיו אני מבין," נסוג קמעה כמפני ידיעה על מחלה אנושה.

טוני הגישה לו קפה ואמרה: "לי אין ברירה. אני חייבת להגיע. אדם, סוף סוף, אינו חרק."

"אני מבין," אמר הסוכן בכבוד ראש, לאמיתו של דבר מתוך עייפות.

בינתיים הקיץ רודי משנתו. הוא התעלם רגע מנוכחותו של הזר וניגש לסוסים. הסוסים, שעמדו ליד עץ האקציה הגבוה, הביעו מייד איזו שביעות רצון ממגעו הרופף. "רודי, יש קפה. הנח לסוסים רגע," קראה טוני. הליכתו של רודי עוד סבוכה היתה בשנתו ובאור הבוקר נראה מגושם במקצת.

"מר קפלן, סוכן נוסע סיפר לי על האיזור. זהו בני." הזר פקח את עיניו. נראה כי עמידתו של רודי עשתה עליו איזה רושם. רודי אחז בספל וישב על הארז, כדרך צוערים אחרי האימונים. הגבריות הראשונה קרמה בו עור.

"האיזור רותח, דיבר הסוכן הנוסע. מוטב להניח ליורה זו ולצאת. הפראות בכל מקום. לא חוק ולא סדר."

"פחדן," חלף הרהור במוחו של רודי.

"גם בארצות התרבות לא אוהבים אותנו ואף על פי כן מוטב להימצא שם ולא כאן. כאן עשוי שיכור להניף עליך גרזן." דיבר ביובש.

מראהו הכחוש של האיש, הגרמנית המשובשת שבפיו, האופן שישב, מזוודתו העלובה, הכובע הרחב, הוציאו את רודי משוויון נפשו והוא שאל בטון שקט אבל חד למדי: "אתה מפחד משיכורים."

"אני, ודאי שאני מפחד, כלום אפשר לסמוך על שיקול דעתו של שיכור. שיכור עשוי להניף עליך גרזן רק משום שהתחשק לו."

"שיכורים רק מקללים. לכל היותר יניפו בקבוק."

"נכון," חש הסוכן לאשר את קביעתו. "גם בקבוק מסוכן. אנחנו, לדאבונו, לא בנויים לזה. הזרוע המונפת מפחידה אותנו. מה עשות. כך חינו אותנו. אולי גם הורינו אשמים."

"הפחד אינו תחושה אצילה," קיצר רודי בקוצר רוח.

"נכון," אמר הסוכן והבעתו העלובה נהיתה עלובה עוד יותר. "מה לעשות. לשנות את סדרי הטבע."

"לא על סדרי הטבע מדובר אלא על העמידה מולם."

"אתה צודק, אתה צודק בהחלט," שינה הסוכן את הטון ודיבר אליו כדרך שמדברים אל איכר. ובזה גם תמה השיחה. פניו של הסוכן המירו קמטים. איזו עוגמה שיש בה שמץ אירוניה כיסתה את שפתיו. שעה רבה ישב בלא להוציא הגה מפיו. לבסוף קם על רגליו ואמר: "אני אלך לי לדרכי."

"למה לא תשתה עוד כוס קפה," הפצירה בו טוני.

"תודה גבירתך, הדרך אצה לי. כל אחד בשלו. והיום הרי לא עומד על מקומו." "כרצונך," אמרה טוני. היא חשה כי האיש נפגע וביקשה לפייסו. "קח את הסנדוויץ'." אתה ודאי תהיה רעב בדרך." אמרה בקול אמהי.

"תודה," אמר האיש. "שבעת. לא אטריח עוד."

הסוכן הלך והתרחק במהירות. שעה רבה ישבו בלא להחליף מלה. לא כך צריך היית לדבר אליו, רצתה לומר אך התאפקה. היא הכינה כמה סנדוויצ'ים. המגע עם הלחם השחור הרגיע את עצביה. רודי אכל ושתה בלא אומר. השמש הלכה וטיפסה ואורה מילאה את הרחבה. היתה זו רחבה נאה. מוקפת עצים גבוהים. תחושה של נֶכַר אחזה בה. למה אתה הולך ממני, רצתה למחות אך מייד הכינה כי זו אינולת. הרי רודי עמה כתמול-שלשום, רק אי-הבנה פעוטה.

נתן יונתן

גשם של יוני

גשם של יוני שטף טיוטה אחת והיה
נוגע ללב לראות את המלים נמלאות
מים נמחות כדמעות, משאירות כתמים
ארזים של השערות-קנין, מגינות לב,
תהלות חנפה לזמן, בקשות חנינה
מאלתרות, התנצלויות, נסיונות שוא
להתנחם באסמית-הזקב של החטה, בכלובי-
קנין, בנבואות אחרות, הימים, בתאנה
שפכרה, ברמון שפכר, להזכר בהבדל
שבין מי שאמר והיה העולם לבין
בשר נדם; שבשר נדם במתוק מרפא את
המר ואלו מי שאמר והיה העולם —
במר מרפא את המר, וזהו אולי פשר
הפרה פתאמית זו של כללי המשחק;
מטר של יוני מוחק בחדנה דונית
סמנים של מלים ושל זמן, הקנין לא
קנין השיר הוא גשם שלא בעתו
שהשאר אחריו
רק טיוטה רטבה על הדף.

הבקר תפש אותנו בקלקלתנו
מכלים אוצרות של ניר יקר
על שורה אחת של שיר
אם נוסיף לחטא
ימצאנו הערב רוכנים
על אותו גל של ניר
מבקשים חנינה
שקבא איזו יד נכונה
שתגע בכחפינו קלות
ותוליד בדרכים נפמלות
אל פתח אחד, נעלם
מוצא אחרון אל הים.

לא הון, לא נכסים של חמר, רק
שנים שלשה ספרים שלא עשקו
אדם ולא הרעו לאיש, לבדם
אגרו חקמת-ערב מאחרת, אור
ומעט שמש ליום סגריר.
כשהלילה יבא לעצם את ריסי
יפתחו הספרים לאטם במקום
הנכון, באקרוסטיכון תוכלו
לגלות את שמי; זכר פחדים
ופליאה וצמא לא-ידע-רונה
למה שלא היה

היא נכנסה אל הבית החרב. הספרים הפזורים נחו עתה דוממים בלא רחש.
רגע דבקו מחשבותיה במקום ובאנשים שנעקרו מכאן. היא תיארה לעצמה את
דיירי הבית כסוחרים אמידים, שבחוף היו יושבים כל אחד בחדרו וקוראים
ז'ורנלים. הבנות מתכוננות לבחינות אכסטרניות.

"יוצאים", שבר רודי את הדממה.

"אני מוכנה", אמרה טוני והם יצאו.

האור ליווה אותם לכל מקום. מדי פעם היתה איכרה מופיעה מן הסכך
ומציעה להם כיכורי דובדבנים או שזיפים. טוני היתה מדברת אליהם בשפת
הרוטנים והן היו מחייכות לשטף דיבורה.

"לאן."

"הביתה."

רק לפנות ערב השיח רודי את לבו: "אינני אוהב את הסוכנים הללו. הם
מעוררים בי סלידה."

"הם לא רעים", אמרה טוני בקול נשי.

"כלום על רע דיברנו."

"מה לעשות", לא מצאה טוני מילים אחרות.

"ספורט. אנשים מתעמלים אינם מגיעים לשפל הזה."

"אתה צודק", אמרה טוני. משונה, רודי לא חש, כי אמו שוב אינה משתמשת
במילים שהשתמשה אלא בוררת אותן.

העניין העסיקו כנראה והוא אמר: "אינני מבין מה הפחד הזה. אדם עשוי
למות רק מפחד."

הוא מתכוון אלי, חלף הרהור במוחה של טוני. אני הרי מפחדת מכל צל. אין
לי אומץ. אילו היה לי אומץ לא הייתי מגיעה לשפל הזה. כולם רימו אותי
ולאמא לא כתבתי. צמרמורת חלפה על חוט שדרתה. והיא התעטפה
בשמיכה. לא עבר זמן והדמדומים שנמשכו שעות כבו בבת אחת. האפלה
נפלה על ראשיהם בלא רחש ורודי עצר את הסוסים.

רוני סומק

חיילת במדבר. פוטו רומן

המכתב מהבחור שלה לא שפף לה אודיקולון על הפנים.
היא רצתה לבכות כשהחליפה את בגדי העבודה של הצבא
בג'ינס ובחלצה הודית.

בטייפ שלה, על שלחן הקש, הסתובבה כבר קסטת הדפאון. משהי

שרה "אתה בא אלי כלתקה

ואחר-כך מפנה לי בתף קרה".

צריף לשבור את העצמות, היא חשבה, למי שעושה את זה.

ובינתיים, מהחלון נראה לה המדבר כהכלאה של ערמת חול

וחוט חשמל המתחם מגיעת עורב.

והעורב?

הוא הגניקולוג של הנוף הזה.

כל הקנין היא עקבה אחריו, בחשך, כשנחת

על פלומת הדשא המופקר

כפלגש בגבעה.

באשיר אבררביע; רישום

